

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ותמלא הארץ חיים (ו, יא) - פעמים נאמרה בתורה תבת ותמלא, פעם אחת כאן בדור המבול והשניה במצרים ותמלא הארץ אתם, כמוכא במגלה עמקות שדור המבול התגלגל בשעבוד מצרים לתקן עונם. (דמשק אליעזר)

מלאה הארץ חיים (ו, יג) - ראשי התבות בגימטריה זה גזל, כדברי רש"י שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. (מגדנות)

וזה אשר תעשה אתה (ו, טו) - מדות התבה הן לש"ג, ל' אמות קומתה, ש' אמות ארקה ונ' אמות רחבה. האותיות שלפניהן הן פר"ם ואחריהן פת"ם, כדברי חז"ל שנה סתם את תפלתו ולא התפלל על בני דורו, ולכן נצטוו לעשות תבה במדות לש"ג ואחריה נכשל בכרם. (רבי יהונתן אייבשיץ)

צהר תעשה לתבה (ו, טז) - התבות צהר תעשה, בגימטריה אלף ושבעים, כמנין התבות: הוא חלון, אך יש אומרים אכן טובה המאירה, כמוכא ברש"י. (מגדנות)

תהום רבה וארבת השמים (ז, יא) - ראשי תבות תורה, וסמוך לו נאמר ויהי הנשם עליהארץ, רמז לדברי חז"ל במסכת תענית גדול יום הנשמים כיום שנתנה בו תורה. (תורה מסיני)

וישא אר"י נח (ז, כג) - אר"י נח בגימטריה עוג, פי גם הוא נכלט מהמבול. (רבי יהודה החסיד)

בראשון באחד לחודש (ח, יג) - התבות בראשון באחד לחודש בגימטריה זה תשרי, כפי שפרש רש"י. (מגדנות)

ויבן נח מזבחה ליה' (ח, כ) - המזבח מרמז לנס של נח במבול. מ - ארבעים ומי המבול, ז - שבועה מהבהמות הטהורות, ב - שנים מהבהמות שאינן טהורות, ח - שמונת האנשים שנצלו בתבה, נח, שלשת בניו ונשותיהם. (שערי נסים)

שפה אחת (יא, א) - בגימטריה לשון הקדש, כפי שפרש רש"י. (בעל הטורים)

ואבי יספה (יא, כט) - יספה היא שרה כפי שפרש רש"י, ורמז לזה ששרה באת"ש בגימטריה צ"ח כמנין יספה. (מגדנות)

ספורים בפרשה

אלה תולדות נח (ו, ה, ט)

רגיל היה רבי גדליה מליניץ לפרש כך את הפסוק: "אלה תולדות נח - נח", מי שהוא נוח לבירות, זוכה גם להיות נוח למקום.

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (שם)

אחד מחסידיו של רבי יחזקאל מקוזמיר, התמנה לרב בעיר אחת. טרם עלותו על כסא הרבנות, נכנס אל רבו ובקש ממנו ברכה ועצה להצליח להנהיג את עדתו בשלום ושלום, עד שלא יהיה לאף אחד מבני הקהלה תרעמת נגדו. אמר לו רבי יחזקאל: "על נח נאמר בתורה שהיה איש צדיק תמים, ובכל זאת אמרו חז"ל שיש הדורשים אותו לשבח ויש הדורשים אותו לגנאי. כי כל אדם שמכהן ברבנות ובתפקיד צבורי ואין לו מתנגדים, פרוש הדבר שהוא עושה מלאכתו רמיה, מתנהג בחנפה ומאחז את עיני הקריות כדי לרפס את לבם. אולם איש אמת שהצדק נר לרגליו, אינו נרתע ממתנגדים ואינו חושש מהם, אלא נושא בגאון את תפקידו בדרך התורה."

חסידיו של החוזה מלבלין שאלוהו פעם: "מי גדול ממי, תמים מגדול, או להפך?" השיב להם החוזה: "הרי הלכה פסוקה היא, שאם בא אדם לבצע על הפת ושתי פרות לפניו, גדולה שהיא פרוסה וקטנה שהיא שלמה, בוצע תחלה על השלמה. מכאן אתה למד, שתמים וגדול, תמים עדיף."

והיה לך ולחם לאכלה (ו, כא)

ישב פעם רבי אברהם מפודיקוב בסעודה שלישית עם חסידיו, ובשחלק להם שירים פנהו, שאל בדרך צחצח: "מה דעתכם גדול יותר, תאנות הכבוד או תאנות האכילה?" והמשיך: "דומה לי שתאנות הכבוד גדולה יותר, שכן אני עצמי מתאנה לאכל יותר, ואיני עושה זאת מפני הכבוד כדי שאוכל לחלק משירי מאכלי, והרי לכם כמה גדולה היא תאנות הכבוד..."

וישת מוהייו וישכרו ויתגל בתוך אהל (ט, כא)

רבי אברהם אביש מפרנקפורט, היה ידוע כאוהב ישראל מבהק, בעל לב טוב ונוח לבירות, שמעולם לא דחה אדם מעל פניו. פעם בא אליו אחד מתושבי העיר, שנתפס לטפה המרה והיה משתכר לעתים תכופות, ובקש מהרב מכתב המלצה לעמד לימינו כדי שיוכל להשיא את בנותיו שהגיעו לפרקו. רחם עליו רבי אביש וכתב לו המלצה נרגשת לאחינו בני ישראל, אולם מיד פאשר עלה בידי האיש לאסוף מעט כסף, הלך לבית הפרזח ובזבז את הכסף תמורת משקאות חריפים. פעם אחת, השתכר עד דלא ידע ושהתפסח ראה שכתב המלצה נאבד ממנו. פנה האיש שוב אל רבי אביש וספר לו על המכתב שנאבד ממנו ובקש חדש תחיתו. אך מפניו שלאזני הרב הגיעו שמועות על התנהגותו של האיש, סרב לבקשתו ואמר: "תמיתה היתה לי משכבר הימים, מדוע שגור כפי הקריות לומר 'שכור כלוט?' והרי השכור הראשון שבעולם היה נח, ומדוע לא אומרים 'שכור כנח?' אך עכשו התברר לי הדבר. לנח לא היו בנות ולא היה צריך אפוא לדאג לנדינתו, ולכן יכול היה להתייר לעצמו לשמות. אולם כלוט היו שתי בנות בוגרות והיה עליו להשיאן, ואם כן מה לך שותה?"...

היה היה

ויחל נח איש האדמה ויטע בָרָם

בימי הזהר של יהדות קרקא הגדולה, בתקופה שלפני מלחמת העולם הראשונה, התנוסס בגאון בית חרשת גדול בעיר, ליצור יינות ומשקאות חריפים. היינות מבית היצור של היקב הגדול היו מבקשים ברחבי העולם היהודי, ובעליו גרפו הון רב מהרוחים. לא רבים ידעו את סוד הצלחת בית החרשת, עד שהסוד התגלה בעת שה"אבני נזר", רבי אברהם מסוכטשוב, ישב פעם והתנעד עם חסידיו וספר באזניהם את הספור דלהלן, כדי להראות להם מהי כחה של אמונת צדיקים איתנה.

שנים רבות קדם לכן, התגורר בקרקא מוזג יהודי בשם ר' שכנא. הלה פתח לו חנות קטנה לממכר יינות שונים ברחובה הראשי של קרקא, ומדי שנה היה נוהג לנסע לטוקאי שבצפון-מזרח הונגריה, אזור שהתפרסם בזכות זני הענבים היחודיים שבו, ושם רכש מלאי של יינות משבחים אותם יבא לעירו קרקא. שנים רבות מצא ר' שכנא את פרנסתו בכבוד מחנותו הקטנה, אלא שלפתע החל לגלג מזלו להתהפך, ולאחר כמה עסקאות פושלות יצא נקי מכל נכסיו ואבד את כל הסכונותיו שאגר בשנות השבע. שוב לא עלה בידו לרכוש פמות גדולה של היינות ההונגריים המבוקשים, שכן כסף זמן לא היה בידו לתשלום דמי היין והוצאות הדרך, ותחת זאת היה רוכש חביות מעטות בעזרת הלואות שנטל מידידיו במאמץ רב, וממכירתן התפרנס בדחוק רב.

שנה אחת, טרם צאתו לנסיעתו להגילה להונגריה, הגיע לאזניו שמעו של ממלא מקומו של רבי מנחם מנדל מרימינוב, הוא רבי צבי הירש הכהן, שבפנה ר' הירש משרת' על היותו מלפנים משמשו בפקדו של רבי מנדל, ולאחר פטירתו התמנה על מקומו בהנהגת העדה והתפרסם בפועל ושועות וצדיק נגב. החליט ר' שכנא לפקד את בית הצדיק ולהתברך מפיו לשוב לעשרו במקום. כשעמד לפני רבי הירש, מסר לו ר' שכנא את פתקתו ובה שמו ושמות בני משפחתו, בצרוף כמה מהמטבעות שברשותו, אותם הכין לרכישת חביות היין והוצאות הדרך. עין הרבי בפתק, הררי מעט ולבסוף אמר: "אם רצונך להתברך בברכה ראויה, עליך להביא לשם כך סכום גדול בהרבה", והרבי נקב בסכום הדרוש. רגיל היה רבי הירש מרימינוב לדרוש ממשחרי פניו סכומים גדולים לצרכי צדקה, עד שלעתים השתאו השומעים לשמע הסכומים המפוזים, אך עקב הפונות הנספרות שהיו לו לצדיק, עמד על שלו ולא זז מעדתו. אף עתה, עמד ר' שכנא בהלום רעם, שכן הסכום שהרבי דרש היה שווה בערך לכל הסכום שעלה בידו ברב עמל להשיג לרכישת חביות היין, אולם בכח אמונת הצדיקים שבקרבו, לא חשב פעמים ובידים רועדות מסר לצדיק את כל צרור הכסף שהיה באמתחתו. פניו של רבי הירש צהלו למראה הסכום הגדול, והוא העריף על ר' שכנא ברכות עד בלי די וברכו בהצלחה מרבה בעסק היין שלו וברכישת החביות בהונגריה.

על אף שפיסו של ר' שכנא היה ריק, החליט להמשיך בדרך להונגריה כשהפלתו בפיו שיצליח ה' דרכו למעלה מדרך הטבע. בהגיעו למחוז חפצו, פנה ר' שכנא בדרך אל האכסניה הקבועה, לשם הגיעו סוחריו יין רבים מארצות שונות, ומתחילים ממלחים נכנסו ויצאו עם עסקאות פז בתוכם בין יצרני היין והסוחרים שהגיעו אל המקום. היחיד מבין כל הסוחרים שישב בהסר מעש, היה מידענו ר' שכנא, שלא היה באפשרותו לרפוש מאומה, אך סמוך ובטוח היה על ברכת הצדיק והמתין לראות כיצד יפל דבר. במרוצת הימים, הלך המסחר והתמעט, שכן רב הסוחרים כבר שבו לביתם עם מטען היין שרכשו, עד שהאכסניה התרוקנה כמעט. יום אחד, נכנס אחד ממתוכי היין אל האכסניה ושמח לפגוש את ר' שכנא, הסוחר היחיד ששהה במקום. "יש לי בשבילך הזדמנות שלא תחזור, עסקה נפלאה שרווח גדול בצדה". התישבו השניים ור' שכנא הקשיב לדברי המתנדף: "במחוז זה, עומד יקב רחב ידים שאוצר בקבו חביות יין רבות מעשי ידי בעל היקב המנוח. הלה נפטר לפני למעלה מעשרים שנה, ולאחר פטירתו פרצה מחלקת קשה בין היורשים. מאחר ולא הצליחו להגיע לעמק השווה, נעל המקום על פגיעו ועל קרבו וכל חביות היין נותרו בפתחמתן תחת סורג ובריח. אמש, לאחר שנים רבות של דין ודברים, הגיעו הצדדים לידי הסכם שלום ועכשו מחפשים הם סוחר יספכים לרכוש את כל חביות היין בבת אחת. אמנם מדבר בכמות גדולה, אבל מאידך יש כאן הזדמנות פז, שכן המחיר שהיורשים דורשים הוא מחיר נמוך, כמעט חצי חנם".

בעוד ר' שכנא מוחה את אגלי הזעה שבמחצו ולא יודע כיצד להספיר את העכבה הפשוטה שאין בכיסו אפלו פרוטה לשם כך, נחלץ המתנדף לעזרתו ואמר: "משער אני כי מן הסתם כבר אזל הכסף בכיסך, אולם אין ספק בלבי כי היורשים יסכימו למכור לך את היין בהקפה, שכן יודע אתה כאיש נאמן, ובטרם הספיק ר' שכנא להגיב כבר יצא המתנדף במרוצה וקור עם תשובה חיובית. כשהובאו החביות החתומות לקרקא, הבין ר' שכנא כי הוא עשה את עסקת חייו. היין ששכב במשך למעלה מעשרים שנה במרתף האפל, השביח במשך הזמן עד שהפך ליין מכור שמתבחרים, ותוך זמן קצר מכר ר' שכנא את כל החביות במחיר מכלל. ברוחים הגדולים, הצליח ר' שכנא לשלם את כל התשלום שהתחייב ליורשים ועוד נותר בידו סכום עצום לפתיחת בית חרשת ליצור יין ושוקק בכל רחבי פולין. "זהו כחו של אמונת צדיקים", סיים ה"אבני נזר" את ספורו הנפלא בגאון תלמידיו, "ובזכות אמונה זו זכה האיש לעשר הגדול לו ולזרעו אחריו".

מאורות

האמן רבי יואב יהושע וינגרטן מקינצק ר"ע ליום ההולולא ד' במרחשון תרפ"ב

מגדולי התורה בדורו, פוסק ובעל סברה ישרה, ומפרסם על שם ספרו "חלקת יואב", מילדותו התפרסם בשקדנותו ובתפיסתו המהירה, וקבל תורה מפי בעל אגדת איוב אביו של האבני נזר, וכן היה תלמידם של רבי אברהם מטשכנוב שכנהו אוצר בלום והיה קורא לו בחבה אוצר הספרים שלי, החדושי הרי"מ ורבי הניך מאלכסנדר. את האבני נזר קבל לרבו והיה חותם לו כתלמיד בפני הרב. בשבת האחרונה לחייו, שבת בראשית של שנת תרפ"ב, בשכבו על ערש דיו, אמר: "מפני מה שעה ה' אל הכל יאל מנחתו, ואלו אל קון לא שעה? מפני שהכל הביא מבכורות צאנו, הכל זכר את ה' בימי נעוריו כשהוא במלא כחו, אך קון הביא רק מפרי האדמה, כשעה שהזקין וזכר שסופו לשוב אל האדמה, ולכן לא התקבל קרבנו לרצונו". וכמה נאים הדברים למי שאמרם, שכן מנעוריו היה דבוק בה', וכל ימיו מיום עמדו על דעתו עד יומו האחרון היו מלאים בתורה ומצות. אהבתו לבריות וטוב לבו היו לכל גבול, דלתות ביתו סובבו כל היום על ציריהן, אנשים יצאו ונכנסו, ולא היה אדם שבקש ממנו עזרה ולא נענה ביד רכה. במלחמת העולם הראשונה, סבל לא פעם את חייו כדי להציל יהודים שנאסרו בפקדת הכובש הגרמני, והשתדל למען שהורגם גם כשהדבר היה ברוח סכפון עצמי. ספרו "חלקת יואב" עשה רושם גדול בעולם התורה, וכן הקנטרס קבא דקשיחא בה ק"ג קשיות כמנין קבא בלא תרוצים, ורבים עמלו כדי לתרגם.

יוסיף דעת

דבר מלא כתב רבי יהונתן אייבשיץ בספרו "תפארת יהונתן" על אנשי דור הפלגה. ראשית הוא מעלה את התמיהה כיצד רצו לבנות מגדל עד השמים, אחר שידעו את המחוק הגדול מהארץ עד הרקיע, ועל פי הכמת הבניין היו צריכים לבנות בניין רחב יותר מכדור הארץ, שהולך ונהיה צר עד השמים, ולא היה באפשרותם להגיע לרקיע. ומסביר שבהיותם חוקרי טבע גילו שהשמים נוצרים מהאדים העולים מן הארץ ומתהווים בעננים כבשמים, והם חשבו לבנות מגדל גבוה יותר מהעננים כדי להניצל מהשמים שעתידיים לרדת לעולם, שכן התייראו שמה שוב יבוא מבול לעולם. ומוסיף, שמכיון שבירח לדבריו יש מקום ישוב כמו בכדור הארץ, רצו אנשי דור הפלגה לבנות מגדל גבוה עד מעל העננים עד שייצאו מאטמוספירת העולם, ומשם רצו לעלות אל היח בכדור פורח כדי להניצל מהמבול שעתידי לרדת על העולם. והוא מספר שאנשי מדע ניסו לירות כדורים פורחים בכוח אבק שריפה (חומר נפץ) אל מחוץ לכדור הארץ, וגילו שהכדור ממשיך לנסוק כלפי מעלה ולא שב ארצה, ומה הסיקו שבתחילה עולה הכדור בכוח אבק שריפה שבו ולאחר מכן אין הכדור חוזר ארצה לאחר שיצא מאויר העולם. וזו היתה תוכניתם של אנשי דור הפלגה להגיע עם המגדל אל מעבר לאויר העולם, ומשם יפרחו בספינה! וישונו באוויר עד הירח. מעניין שרבי יהונתן הקדים בדבריו אלו את הניסיון הטיטורני הראשון שנעשה בהפרכת בלון אוויר מאויש, כאשר בשנת תקמ"ג, כעשרים שנה לאחר פטירתו, יוחנן, הובצעה הטיסה הראשונה בשמי פריז. בה היה שני אנשים שהצליחו לטוס במשך כ-25 דקות למרחק של 9 ק"מ ובגובה של 100 מטר מעל העיר. מן העניין להוסיף את דברי רבנו בחיי שמסביר כי אנשי דור הפלגה ביקשו להשתמש במגדל למגיעות מכת אש מן השמים, כמו כליא ברק, שהומצא על ידי המדען נגנ"מ פורנקלין בשנת תקל"ב, ולאמיתו של דבר היה כבר ידוע בזמן חז"ל כמובא בתוספתא.

וישבת מרהיין וישבר

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת נח וגו' פרוש אלה סדר תולדותיו מה שהוליד מהטובות באמצעותו. או' נח, והוא על דרך אומקם ז"ל בבראשית רבה וזה לשונם פשעה שבדא הקב"ה האדם השליטו על הכל. פרה היתה נשמעת לחורש תלם וכו' ומרדו בו וכו', כיון שבא נח נחו וכו'. ריש לקיש אמר, קדם נח היו המים עולים ומציפים אותם מקבריהו, כיון שבא נח נחו וכו', עד כאן. זה הוא שמונה בסדר תולדותיו באומרו פעם ב' נח. תולדות שנית, איש, פרוש היותו איש האדמה והוא על דרך אומקם ז"ל ומעצבון ידיו עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחישה והוא הכין להם וכו', עד כאן. והוא שרמו בתבת איש. ג' צדיק, רמז כי הוא יסוד העולם על דרך אומרו וצדיק יסוד עולם, שאלי לא היה הוא לא היה העולם במציאות והיה הכל כלא היה במבול, וכו' וסד ה' עולם, ד' תמים, על דרך אומקם ז"ל בחלוף דף ו' וזה לשונם צדיק במעשיו תמים בדרך, ופרש רש"י וזה לשונם, בדרך - ענין וישל רות, עד כאן. זה יגיד עצם אשורו שאפלו בדורותיו הרעים את כלם היה ענין וכו', והוא לפני משורת הדיו, כי שורת הדיו נותנת עם חסיד וגו' ועם עקש וגו', והוא לא כן עשה. ועוד שאפלו בעיני דורותיו הפר היותו ענין והוא אומרו תמים בדתיו. אמר לשון רבים להגיד מעלתו, והנה כל אדם שישו הברת ג' דורות, האחד דור אביו וב' דורו וג' דור בניו, והגיד הכתוב כי בכלם היה הוא מקיים: ויהי מקץ וגו' - צריך לדעת מעין ידע זמן שיכול לפתח חלוף התבה ולא חש לטביעה במים פן יקרא אסון. ואולי שהקטח שאין יתם משנים עשר חדש. עוד ממה שהכין צרכי אכילה ומן הסתם הכין לזמן מובל ומזה ידע שעור אשר היתה שמור בתבה:

מיקורי ירושלים היה המחנה הנודע רבי חיים חיקל זאב מילצקי, ששמש רבות בשנים כמשגיח הוהני בתלמוד תורה ושיבת 'חיי עולם' שבירושלים וחנה תלמידים רבים לתורה ויראה. מסבל בפורים היה, לאחר שמחלה קשה החלה להתפשט באצבעות רגליו עד שהרופאים גאלצו לכרת את הרגל בלה, לא עלינו. נסח מצבתו שבהר המנוחות מעורר השתאות אל מול ענותנותו של המנוח שלא הרשה להוסיף לו שום תאר, ואף זאת נחרת עליה: "שפבל רב ימיו יסורים, ובעונות הרבים לא הגיע למדרגה שהיה יכול להגיע".

בעת סעדת שבע ברכות לאחד מבניו, נעמד רבי חיקל והחל לספר בנעימה ובחרוזים את ספור חייו המפעיים בו תלה את סבת יסוריו. כדי לעורר את השומעים ולהחזיר בלבם אהבת ישאל ומורא מדין שמים. היה זה בצעירותו בהיותו תלמיד ושיבת סלבודקה, בעת שישב עם חמשת חבריו בבית הפנסת 'הלוית המת' שעמד בפאתי העיר, שכנה כך עקב המנהג ללוות את הנפטרים עד בית כנסת זה, ושם היו עורכים את ההספדים טרם קבורתם בבית הקברות הסמוך. סמוך להם, ישב גם יצחק השבור, איש גלמוד שהיה ידוע כמי שמחבב את הטפה המרה, והבריות כנוהו כך על-שם שכרותו הקבועה. אותו לילה היה ליל חרף כבד, השלג פסה את הארץ וכפור אימים שר בחוץ, בעוד בבית הכנסת היה התנור מסך בהלכה והשרה סביבו חם נעים. לפתע נכנס עגלון יהודי, מכסה פלו בשלג וכל גופו רועד מקור, והוא פנה אל התלמידים שישבו ועסקו בתורה: "חושבו נא והצילו את סוסי המספן, שהחליק בשלג ואין בכוף להרימו". נבוכו הבחורים והתלבטו אם עליהם להפסיק את המודם לשם כך והדעות נחלקו ביניהם. מעשה שטן הצליח והבחורים השיבו את פני העגלון ויקם בטענה שתלמוד תורה פנגד פלם, ויהבן שגם חששו מהקר העז שעלול להפילם למשקב ולספן את חייהם. לבו של העגלון נשבר בקרבו, והוא ידע שבכך נחרץ הגורל על מטה לחמו היחיד ועתיד הוא להפך לעני המחזר על הפתחים. לפתע נשמע קולו של יצחק השבור ששכב על ספסל סמוך לתנור, וקראתו הדהדה ברחבי בית הכנסת: "האם אינכם רוצים לעשות חסד עם יהודי? זכרו היטב את דבריו: עוד יבואו עליכם ימים שלא תוכלו ללכת ברגליכם!" ר' חיקל שחק על דברי השבור ושאלו בלעג: "וכי גם יצחק בפוסקים?" אף השבור חזר על דבריו: "עוד תראו שצדקתי". בינתיים יצא העגלון בידים ריקות ובפחי נפש, והבחורים נסו לחזור לתלמודם. אף דבריו של השבור חדרו בכל זאת ללבם. הם החלו שוב להתדין בדבר, ובמחשבה שניה נמנו וגמרו כי עליהם לצאת לעזרת העגלון. התעטפו התלמידים במעיליהם ויצאו לחפש את העגלון ואת סוסו שנפל, אולם פשהגיעו, גלו כי אחרו את המועד. הסוס קפא למות והעגלון ישב ובכה את מר גורלו. הבחורים התמלאו ברגשות אשם, אולם כבר היה מאחר מדי ואין הנעשה אין להשיב.

דברי הימים

בד' במרחשון תקי"ח, לפני כ-250 שנה, נשרפו אלפי ספרים יהודיים בגזירתו של ההגמון של העיר קמניץ פודולסק שבאוקראינה. היה זה כתוצאה מעלילותיהם של הפרנקיסטים, אותה כת ידועה לשמצה בראשותו של המשומד יעקב פונק, שהמשיכו להאמין במשיח השקר שבתי צבי ובסופו של דבר התנצרו ויצאו מכלל ישראל. כתוצאה מעלילותיהם, ציווה ההגמון לשרוף את ספרי התלמוד והמשנה וספרים נוספים, אולם מהשמים תבעו את עלבון התורה וההגמון נתקף ימים ספורים לאחר השריפה במחלה כבדה, ומת ביסורים קשים.

ו' במרחשון נחשב כיום תענית צדיקים, כי בו התעלל נבוכדנצר מלך בבל במלך יהודה האחרון צדקיהו, שחט את בניו לעיניו ועיוור את עינו. היה זה בשנת חורבן בית המקדש הראשון, כאשר צדקיהו ניסה להימלט דרך מנהרה עד יריחו, אולם הקב"ה זימן לשם צבי בעל קרניים וכשהכשדים ראוהו רצו אחריו לצודו, ולכדו את צדקיהו שיצא באותה שעה יחד עם בני משפחתו מפתח המנהרה.

ביום זה בשנת ג'תכ"ז, נערך טבח ביהודי בית שאן בידי הצוררים היוונים, וביום זה בשנת ד'קע"ד אירעו פרעות ביהודי אלכסנדריה והם גורשו מהעיר על ידי האספוף הנוצרי שהוסיף את בניו הגוים ושליחי הבישוף קריליוס.

בו' בו שואלים את הגשמים, שהוא ט"ו יום אחר הרגל כדי שגיע אחרון שבארץ ישראל לנהר פרת.

בח' במרחשון תפ"א, נשרפה חצר רבי יהודה חסיד וביית הכנסת שבו בירושלים העתיקה, בימי הערבים שדרשו את חובם על רכישת החצר.

עברו חדשים מספר מאותו מקרה, וערב אחד פנה יצחק השבור לר' חיקל, והודיע לו כי הליכה עתיד הוא להשיב את נשמתו לבוראה. ר' חיקל חשב שהשבור חומד עמו לצון, ואולי היו מדבר מתוך גרונו, אולם מבטו של האיש היה חז וצלויל והוא דרש מהתלמיד בהטחה שיבוא לביתו בשעת אחת עשרה בלילה. בשעה היעודה, דפק ר' חיקל על דלתו של השבור, ועיניו חשכו למראה הבית הקטן שפסק היה אם הוא חיב כלל במזוזה מחמת קטנו. הדלות והעניות זעקו מכל פנה וזולת מטה וכפא לא היה שם מאומה. יצחק שמח מאד לבואו של תלמיד הישיבה, ובעודו שכוב במטו הודיע לו על רצונו להקבר בבית הקברות הישן ליד קברו של צדיק פלוני, שהיה אחד הגאונים המפורסמים בדור הקודם. ר' חיקל התמלא תמיהה לשמע בקשתו, שהרי זה עדין ועדינים שכבר הפסיקו לקבר נפטרים בבית הקברות הישן, ונדאי שהכרי ההברה קדישא לא יספיקו לקבר שבור ליד הגאון המפורסם. אלא שיצחק הצביע על ארזו פתבים שעמד בסמוך למטו ואמר: "את הפתבים הללו תעביר לרב, והכל יבוא על מקומו בשלום". מיד לאחר מכן, קרא השבור 'שמע ישראל' בכונה, ולנגד עיניו הנדהמות של ר' חיקל, השיב האיש את נשמתו לבוראו. ר' חיקל הנדהם החל להרים קול זעקה עד שכל העיר היתה כמרוקחה. הרב שהזעק אל המקום, השתומם למקרא פתביו של המנוח, ולפתע התגלה פי האיש הוליד את כלם שולל ולאמתו של דבר היה צדיק נסתר וגאון עצום בתורת הנגלה והנסתר. בלויתו השתתפו כל בני העיר שבקשו את סליחתו של הצדיק המנוח, וקברו נכרה בבקשתו במקום המקבד בבית הקברות הישן.

פשטים ר' חיקל את ספורו המרעיש, אמר שאינו ידוע מה ארע עם חמשת חבריו, אבל אצלו התקומה קללתו של הצדיק הנסתר, רגלו נחרתה והליכתו הפכה להיות מגבלת. סמוך לפטירתו, התפשטה המחלה גם לרגלו השנייה והרופאים רצו לכרת גם אותה, אך רבי אהרן מכלז צוה לו שלא לעשות כן. רבי חיקל התבשר אז, כי הספק מנקה בלבו על פגנת הצדיק הנסתר, אם פגנתו היתה שלא יוכל לילך בשתי רגליו ודבר זה התקיים כבר בקטיעת רגלו האחת. נפלאים דרכי ההשגחה, ולאחר פטירתו, חלטה גם אשתו הצדקנית ואף היא נתחה כבעלה. בנוסף, אחד ממניניהם נפגע בצעירותו מפגז במארעות תש"ח והדבר גרם לו לצליעה ברגלו. ללמדנו, כמה מדקדק הוא חשבון שמים כמה צריך האדם להזהר בכבוד חברו, ועל כך שעל פגיעה בזולת משלמים גם בעולם הזה. ♦

מטעים

אלה תולדות נח (טו.א)

הבת נח השנייה בטעם רביעי היא מפקסת מתבת נח הראשונה שהיא בטעם זקוף קטן המפסיק, וגם אינה מהבנות לתבות הבאות. וזו יש כאן למיזבא בספרים שנח לא היה מתקן את אנשי דורו ולא למדם ללכת בדרכי ה', לעמת אברהם שהיה מתקן את בני דורו ומקרבם לאבינו שבשמים, ולכן התבה מטעמת בטעם בפני עצמו, כי אף הוא עבד את ה' בפני עצמו. (נחלת צב)

את"שם את"חם ואת"יפת (טו.א)

שם מטעים בטעם טפחא המפסיק מהם ויפת, מפני שהוא עקר תולדות נח, שהרי הוא היה איש צדיק וממנו יצאו האבות הקדושים ועם ישראל כולו, וכל מעשה בריאת שמים וארץ היה רק בשבילם, ושני אחיו הם ויפת ותולדותיהם לא נבראו אלא להיות לצות לזה. (ברכת איש)

צחר | תעשה לתבה (טו.א)

אמרו חז"ל, שהיתה לו לנח מרגלית שהיתה מבהקת ביום ובהה בלילה, וממנה ידע להבחין בין יום ובין לילה, כי השמש והירח לא שמשו בשנת המבול, וזו לזה בטעמים שבתבות אלו שהם מנח רביעי, כי בשנת המבול היו מנחים השמש והירח שנבראו ביום הרביעי לבריאה. (פני יוסף)

מדגש

בש"ס מספר כמה פעמים על אמוראים שהשתמשו לעתים בפני עורבא פרח, פאשר נשאלי שאלה מסמית, ובקשו להכס את תשומת לב השואל לעוף הפורח מעליהם, ושי"י מבאר, שפאשר לא היה בידו של הנשאל לענות על השאלה, היה מראה לו את העוף הפורח מעליו כדי להעבירו מן הענין. אך רבנו חננאל מבאר שהנשאל רצה לרמוז לשואל שדבריו אין בהם משמ, ולכן היה משתמש בפני עורבא פרח, כמו משחקם של הילדים בעורבים שהם הבלים שאין בהם משמ. בספרים רבים כתבו באור מענין על הבטוי, שהוא על שם העורב שנח שלח מן התבה לראות הקלו המים מעל הארץ, אך העורב הרי לא שב אל נח עם תשובה, אלא יצא יצוא ושוב עדין בשת המים, וזו היתה כוננתם בתשובתם, כמו שהעורב לא השיב לנח כך לא אשיב לך...

ממלח

רבי איזיל הרי"ף, התפרסם בגאונותו בתורה לצד לשונו השנונה, בה היה מצליח ומיסר מרשיעי בריית ועורביר עברה. ביהוד היה מוכיח את הקמאנים בשעה שהיה מתרים אותם לצדקה, ופעמים רבות עלה בידו להוציא מהם סכומים נכבדים לטובת העניים. פעם נכנס לעשיר אחד שהיה מזוקק בקמאן מפלג, ובקש ממנו נדבה הגונה לצדקה. תמה העשיר ואמר: "כלום אינך יודע ש'נח' אני ואני פותח את ידי לצדקה?" אמר לו רבי איזיל: "אין מניעה מצדך שתתהוה בך נח, אוכל לנח הרי היה שלשה בניו, ולקמה בהרת לך להיות דוקא השני שבהם, הוא הם"...

ה"אקבת ישראל" מויזניץ בקר פעם בעיר חוסט, והמזנים יצאו לקראתו והמתינו לבואו בתחנת הרכבת כדי לשחר את פניו. בין המתונים היה גם איש מסכן ואמלל, שבגדיו היו קרועים ובלויים וכל גופו היה מכסה בשחין פורה, עד שכל הסובבים התרחקו ממנו מחמת מאוס. כשהגיע תורו של האיש לפרס בשלום האורח הדגול, הבקו הצדיק רב אהבה והחל לשוחח עמו ביידידות ובחבה יתרה, עד שכל הנאספים התרששו למראה אהבתו הגדולה של הרבי לכל יהודי באשר הוא. כך היה גם בבקורו בעיר וישיא, שם נמנה בין מקבלי פניו אחד מתושבי העיר ששמש כמנהל ארבות ובגדיו היו מזהמים ומלאים פיה, אף הרבי לא שת לבו לכך והבקו מתוך אהבה גדולה, הגם שבגדיו הכתמו מפיה הכבשן.

ה"חפץ חיים" שהיה פעם בקלון בעיר פטרבורג, לרגל התכנסות רבנים שזמנו אל העיר בעניני הכלכל. באישון לילה הודקק לגליון ניר, אוכלם כל החניות היו סגורות ולא היה באפשרות מליון לרפש לו גליונות לכתובה. פנה ה"חפץ חיים" אל הרש"ב מליובאוויטש, שאף הוא שהיה בקלון, ובקש לרפש דף ניר בכסף מלא. הושיט לו הרבי גליון באדיבות, אוכלם ה"חפץ חיים" בקש לשלם ומסר לו כמה פרוטות נחשת. סרב הרבי והסביר שהוא מעניק לו את הניר ללא מעות, אוכלם ה"חפץ חיים" עמד על שלו ודרש מהרבי לקבל ממנו את המעות. תמה הנדיב הידוע רבי יהושע זליג פריסין ממוסקבה ששהה שם, ושאל את ה"חפץ חיים": "הרי אצל הרבי מליובאוויטש אין שום ערך לכמה פרוטות נחשת, ומדוע מאנת לקבל ממנו את הגליון כמתנה?" השיב לו ה"חפץ חיים": "אמנם אין ערך לאותן פרוטות, אבל מגול של כמה פרוטות נברא מלאך חבלה שיכול להרס את כל חומותיה של פטרבורג". המשיך רבי זליג והקשה: "והרי אין כאן גול, שהרי הרבי מסר את הניר כמתנה גמורה?" ונענה: "כשמוקבלים מתנה, אין לדעת אם באמת נמסר הדבר כמתנה גמורה, כי יתכן שהאדם הנותן חש בבושה ואי נעימות, והוא מוסר את החפץ שלא בלב שלם, ולכן העדפתי לשלם, כדי שלא להפשל באבק גול".

ספר פעם רבי שמואל רוזובסקי, ראש ישיבת פוניבז', כי בבחרותו למד בישיבת לומז'ה בפתח תקוה, ומדי שבע היה נוהג לנסע לבני-ברק, והיה פוקד את ביתו של ה"חזון אי"ש ומציע לפניו את חדושי. פעם הגיע אליו בשעה שישב ולמד עם גיסו רבי יעקב ישראל קניבסקי הס'טופלר, והשנים האזינו בקשב רב לדברי תורתו באחת הסגיות שבש"ס. כשסיים, אמר לו החזון אי"ש שדבריו אמת מתחלתם ועד סופם, אוכלם הס'טופלר שתק כל העת. לאחר זמן מסים, גלה רבי שמואל כי את כל מהלך הסגיה שחדש, כבר העלה זה מכבר הס'טופלר באחד מחבריו, וכתב שם את כל החדושים שחדש בענין זה. שתקתו של הס'טופלר וענותנותו, שהצליח להתגבר על הרצון הטבעי לגלות כי הוא עצמו כבר חדש דברים אלו, היו לו לפלא ומזפת.

בערב פסח תרפ"ח, לאחר שהכניס רבי צבי הכהן קופשיץ, שנשא את נכדת רבי יוסף חיים זוננפלד רבה של ירושלים, את בנו רבי אברהם בביתו של אברהם איבנו, החלה סעדת המצוה והמסבים התפלאו לראות שאבי הבן נעדר ממנה. לאחר שעות מספר התברר, כי אבי הבן פתח את רגליו עד העיר העתיקה, שכן ידע ששם מתגוררת אשה וישישה שהיתה מקפידה להתענות בערב פסח תענית בכורים, וגם באותה שנה בקשה להתענות, אלא אם פן יביאו לו דבר מאכל מסעדת הבית של הרד הנמול לבית קופשיץ. מפאת הדרך הארכה עד ביתה של הזקנה, לא היה מי שטרח להביא לה מאכלים מסעדת הבית, ורבי צבי החליט לעשות זאת בעצמו, למרות הטרדות הגדולות בערב פסח וסעדת המצוה של ברית המילה לבנו, וכך הצליח להשפיע עליה לשבר את צוקה שספן את בריאותה.

הראשון לציון רבי נסים חיים משה מזרחי, שעל אף היותו מגדולי דורו היה ענותן ושפל ברה, הלך פעם בצערי ימים, והנה רואה הוא אלמנה זקנה נושאת בידיה תבנית כבדה, ובה בצק ערוך לאפיה. באותם ימים, לא היה התנור מצוי בכל בית, וכל עקרת בית היתה מכינה את דברי המאפה שלה על תבנית, ועוזרו של האופה היה נוטל את התבנית אל התנור הגדול שבבית, ומחזירה לאחר האפיה בשכר מה. הצטער הרב לראות את האלמנה הישישה נושאת תבנית כה כבדה, ושאל אותה מדוע אין היא מפקידה את המגש בידי עוזרו של האופה, שהרי מלאכתו היא זו. נאנחה האשה וספרה, שהעוזר מתעמר בה שכן יודע הוא שהיא אלמנה ואין מי שיעמוד לימנה. צוה עליה הרב למסר לו את התבנית, ועל אף אי רצונה נשא את התבנית עד תנורו של האופה. בהגיעו, תרד האופה לקראתו ונתה מדוע היה הרב צריך לטרח בעצמו ולא מסר את התבנית בידי העוזר, אך הרב ספר לו שהתבנית אינה שלו אלא של האלמנה הזקנה, והוכיחו בהמרה על זלזולו של העוזר באשה מרת נפש זו, שכל המצערה עובר בלאו מן התורה, והזהיר אותו לכבדה כראוי.

על הפסוק "אלה תולדות נח" מפרש רש"י: "ללמדך שעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים". לא די להם לתולדותיהם של צדיקים, לאותם המתחדרים גיהוסם אל הצדיקים, אלא עליהם להרבות גם בפעילות מעשים טובים פאבותיהם. (רבי ישראל ממורד'ץ)

כל פרשות השבוע
ודמועדים בפרך אחד!

רב המכר העולמי
שהכניס את נועם השבת
לא לפי משפחות בארץ ובעולם

הופיעו!

שבת פנינה

ספר שני בסדרה, גדוש בפנינים וסיפורים חדשים שיהפכו את שולחן השבת שלכם לחוויה

◆ סיפורים על הפרשה

◆ פנינים ופרפראות

◆ סיפורים לשולחן השבת

◆ משבחי גדולי ישראל

◆ פניני האור החיים

◆ חידודים וקדוקים

ומדורים נוספים בשלל נושאים

BRN רימור / עיצוב ותדמית

680 עמודי כרומו
צבעוניים גדושים
בתוכן מרתק ומעשיר
לשולחן לכל המשפחה,
בניקוד מלא ובאותיות
מאירות עיניים

מבית היוצר
של העלון
הפופולארי
'שבת פנינה'

לאור הביקוש הרב
שבת טיש כרך א'
הודפס מחדש

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

לפרטים והזמנות מרוכזות במחיר מיוחד: 02-5806777 ♦ דוא"ל: 5806777@gmail.com

לדהתחיל מבראשית

שנה חדשה, התחלה חדשה, כרך חדש.

